"Crinul", cofetărie pentru doamne
Editura EUBEEA, Timişoara - 1997

VALENTINA DIMA

CASA CU LĂAMÂI

Maria traversează grăbită podul de piatră, străjuit de o parte şi de alta a râului de sălcii pletoase, aplecate parcă într-o neîntreruptă litanie, străbate străzile liniştite invadate de arbori şi verdeaţă, cu case familiale cochete, trece prin faţa clădirii recent renovate a librăriei, pe dinaintea chioşcului alimentar, pe lângă biserica din piatră, din ale cărei turle argintii clopotele vestesc egal şi ritmic miezul zilei. Pe cerul de-un albastru vioriu nu se zăreşte nici un nor, soarele pare cufundat într-o mare de lumină. Bătrânul platan ce-şi poartă cu demnitate ramurile stufoase tronează singur la răscruce de drum. În partea dreaptă se întinde parcul. Ea îi ştie fiecare alee, fiece copac, fiece cântec de pasăre. În preajma stejarului boltit, lângă banca solitară, cu speteaza în onduleuri şi-o curbură accentuată, pe care-a stat de-atâtea ori, doi copii se leagănă pe huţuluş.
Se-aşază o secundă pe bancă. Are nevoie de curaj; casa e la câţiva metri depărtare. Se apropie de ea cu marş încetinit, cu senzaţia acută că retrăieşte acelaşi vis periodic, repetat de-a lungul anilor. Casa veche, din cărămidă roşie, solidă ca o cetate, flancată de armia castanilor şi a pomilor de liliac, năpădiţi în fiece primăvară de flori mărunte, albe şi mov, se-nalţă masivă, pe colţ.

Foşnesc frunze, fluturi cafenii zboară prin aerul transparent. Păsări cu pene albastre-cenuşii o privesc dintre crengi. Ajunsă la grilajul de fier, încearcă poarta; e descuiată. Intră în curtea mică, dreptunghiulară, printr-un tunel de plante agăţătoare şi paşii ei răsună ciudat pe dalele tocite, neregulate, cu smocuri de iarbă între ele. Straturi de petunii, dalii şi trandafiri şi, printre ele, tufe de mentă şi de leuştean. O boare de parfum, îmbibată cu esenţe vegetale, pluteşte peste tot.

Cocoţată pe gard, pe banca de sub streaşină, pe stive de lemne din faţa spălătoriei, motanii cu blană lucioasă o fixează

curios cu ochii lor verzui, fosforescenţi. Mereu alţii, dar parcă veşnic aceiaşi.

Cu inima strânsă, deschide uşa greoaie ce dă în holul lung şi-ntunecos, acoperit cu un linoleum impecabil de culoare gri-petrol.

Din loc în loc, asparaguşi despletiţi şi filodendroni cu frunze uriaşe maschează brâul igrasios ce suie lent, dar stăruitor. Casa exercită încă asupra ei o vrajă ambiguă, dulce-amăruie, impregnată de nostalgie. Îi apare în imaginaţie, fulgurant, o scenă pe care zadarnic se străduie s-o îndepărteze: un pom înmiresmat, încărcat de roade, spre care se întinde o copilă numai zâmbet. Dar pomul se fereşte, pitindu-şi (undeva în adâncuri?!) fructele gălbui, aromate, pe care adineauri i le zărise, ademenitoare, iradiante, asemenea unor mingi de aur.

Ezită înainte de a apăsa pe clanţă. Era însă prea târziu să se retragă.

Ciocăni şi deschise uşa sufrageriei, unde se strânseseră cu toţii. Bine-ai venit, Ana-Maria, o întâmpină mătuşa Lavinia, oferindu-i scaunul liber de lângă fereastră. Se aşeză, oarecum stânjenită, că a sosit ultima. Îi văzu absorbiţi de solemnitatea clipei, prinşi în conversaţii, conştienţi, totuşi, că sunt parte a unui ritual. Încercă să se familiarizeze cu acea atmosferă cvasi pioasă; observă licăririle grave ale ochilor, crisparea abia perceptibilă a mâinilor ce abia îndrăzneau să atingă faţa albă, brodată, aşternută pe masa ovală, cu furnir din rădăcină de nuc, folosită doar la zile mari. În sufrageria spaţioasă, cu mobilier vetust, dintr-alt secol, cu tavanul înalt, înnegrit şi covoarele groase, persane, roase de-atâta călcat pe ele, acelaşi ceasornic vechi, cu pendulă, împrăştie din sfert în sfert de oră bătăile sonore ce marchează curgerea timpului, dar, pe care nimeni nu le ia în seamă. I se trezesc, fără voie, în minte, reprezentări legate de mai fiecare obiect, familiar şi totuşi distant, himere care n-o atrăgeau, miraje lipsite de farmec şi delicateţe, viziuni răcoroase, rămase în suspensie. Revede tablourile, aceeaşi risipă de crizanteme galbene şi bordo, din al căror belşug incredibil cad pe mesele învăluite în dantelării, fragmente eterate, aidoma unor balonaşe, sugerând imaginea unui lux convenţional şi facil. Ana-Maria abia îşi poate reprima un impuls de moment, niciodată satisfăcut, devenit prin ani jind şi reflex, de-a asculta scoicile mari, al căror vuiet ştia că nu încearcă nimeni să-l capteze. Lăcuite, spre a se încadra armonios în ambianţa odăii menite sărbătorilor, ele zăbovesc imuabile, de cine ştie când în obscuritatea unui dulăpior-vitrină în care se mai pot desluşi cupe de argint de diverse mărimi, un papagal de porţelan, un elefant călărit de un maharajah, dar şi o păstoriţă cântând din fluier, în simetrie cu un păstor pasiv, impenetrabil, înveşmântat într-un costum bogat împodobit cu râuri de cusături roşii.

Pe divan se lăfăie perne decorative, care lucitoare, de satin plisat cu îndemânare, care cusute migălos cu motive de chilim, ornate cu ciucuri albaştri. În jur rubedeniile, cele câteva cunoştinţe apropiate, vorbesc în şoaptă, calcă sfios pe carpetele de un stacojiu decolorat. O molie se ridică vijelios dintre perini, bătând din aripile ei mici, într-un zbor haotic orbecăitor.

Bătrâna agilă, cu ochii oblici şi pleoapele grele, de lângă polul cu baldachin, se repede după ea, reuşind s-o strivească.

Prin geamul întredeschis se-aud paşii trecătorilor pe caldarâm. şi-n răstimpuri tramvaiele. Afară oraşul pulsează, freamătă necontenit. Lumina scaldă dulăpiorul-vitrină, cade în stropi pe soba de teracotă, pe tablouri, pe scaunele tapiţate, învelite în huse de creton înflorat. Pe cel înalt, stătea, de obicei, bătrâna Ersilia. Fusese o femeie scundă, uscată, cu nasul fin, uşor aplecat, cu ochii ageri, rotunzi ca două boabe de piper şi gura cu buze subţiri. După optzeci ajunsese o umbră descărnată, cu obraz pergamentos, cu ochii stinşi şi gura pungă. Şi-o aminti rătăcind încotoşmănată cu sfetăre şi cojoace prin încăperile cu mobilier demodat şi podele vopsite ce scârţâie la fiecare pas, prin coridorul umbros cu două geamlâcuri acoperite de perdeluţe din macrame.

Rătăcea dezorientată, dar mereu cu una din fiice pe urmele ei (mamă stai aici, n-ai voie să ieşi, că răceşti, ai grijă nu care cumva să aluneci, că-ţi poţi scrânti glezna, ori, Doamne fereşte, rupe piciorul).

Cu vremea, devenise arţăgoasă, nimic n-o mai încânta, nimic n-o mai interesa. Poate şi din pricină că nu suferea să fie dădăcită; n-avea, însă, de ales: cu ele nu era de glumit şi se supunea bombănind. Noaptea stăteau de pază cu rândul şi la cel mai slab suspin al mamei lor o întrebau ce o doare sau dacă doreşte ceva.

Doar vara, în zilele foarte călduroase aduceau înspre seară un scaun la stradă, în partea cea mai ferită de curenţi şi Ersilia stătea tot aşa, vârtos îmbrăcată (fiindcă ea simţea numai frigul nu şi căldura), să privească lumea cu ochii ei care aproape că nu mai vedeau, cu urechile ei care abia de mai auzeau.

Şi, văzând-o întruna, Anei Maria i se părea că va trăi veşnic şi, de altfel, nici nu-şi putea închipui această clădire ca un castru, cu numeroasele-i odăi reci, zugrăvită după moda veche cu steluţe, puncte şi linii, cu podul imens de deasupra, unde iarna uscau rufele, cu holul interminabil, populat cu plante şi arbuşti exotici, fără prezenţa ei, fără glasul ei ascuţit. Era ca o pasăre neadormită; fusese o femeie aprigă, energică şi se spunea că şi pe soţu-său, cât era el de voinic şi de autoritar, tot ea, Ersilia, îl conducea.

Ana-Maria îl cunoscuse de-abia în ultimii ani ai vieţii; suferind, roşu la faţă, respirând anevoios şi vorbind tare; îi inspira un soi de teamă aproape religioasă. Pe-atunci -- o fiinţă timidă şi sfioasă -- nu ştia mare lucru despre el, în afară de amănuntul că a fost director general la o importantă întreprindere; când venea la ei în vizită, o întreba cum merge cu şcoala, dacă îi place învăţătura şi ce voia să urmeze după absolvirea liceului. Ersilia îi oferea dulceaţă de nuci verzi, smochine sau căpşuni cu gust de lămâie şi vanilie şi ea o mânca iute, pentru a scurta şederea. Ceva o apăsa, o neliniştea, în acel interior, fără să-şi dea seama ce anume, intuia doar că trebuie să plece, să iasă. Cobora treptele în fugă şi nu se oprea până-n parc. Acolo, pe banca de sub stejarul centenar, cu crengi groase ce ţin din mai până-n octombrie o umbră plăcută şi deasă, nu se mai gândea la ei, cuprinsă de-o dulce reverie.

Surorile aduc necontenit farfurii cu sandvişuri, ţuică şi vişinată, ouă umplute, salată de vinete, saleuri. Pe servanta cu rotile aşteaptă castroanele cu ciorbă de perişoare, cu supă de pasăre în care înoată găluşte pufoase de griş. Fetele au făcut parastas. Ersilia le-a părăsit, totuşi, în pragul celor nouăzeci de ani. Înainte cu un an, doi, cu greu mai recunoştea pe cineva. Când o căuta vreo nepoată, vreun nepot, privea indiferentă, a nedumerire: tu cine eşti? cum te cheamă? şi încheia cu nu te cunosc!

Îşi aduse aminte că o văzuse în curte, era prea complicat s-o mai ducă până la stradă, în ultima ei vară, stătea pe spate, nemişcată, într-un şezlong, sub straturi groase de lânet, cu un şal negru pe deasupra, cu trupul vlăguit şi mai slabă decât o ştia, cu chipul imobil, ca de lemn, cu buzele livide şi mâinile inerte, atârnându-i. Ciripeau păsări, zumzăiau albine, bâzâiau bondari. Curtea întreagă se impregnase de parfumul trandafirilor înfloriţi. Aparent mulţumită, Ersilia era însă oarbă şi surdă la tot ce-o înconjura.

De la moartea ei surorile n-au mai lepădat veşmintele negre. Ana-Maria le priveşte pe furiş şi constată a câta oară? că semănau leit una cu cealaltă şi tustrele la un loc cu mama lor. Lavinia şi Letiţia au rămas domnişoare bătrâne, probabil nu s-au măritat de dragul mamei lor, să n-o lase singură, din dragoste şi recunoştinţă, că şi ea le-a purtat de grijă o viaţă.

În studenţie, le însoţea la munte şi la mare (poate chiar dânsa a cules de pe plajă acele scoici uitate în dulăpiorul-vitrină) şi -- pe rând -- pe toate trei, în burgul acela transilvan unde a închiriat o cameră să le gătească, să le spele, pentru ca lor să le fie mai comod, să poată studia fără grijă.

Lor le plăcea să înveţe în grădina botanică
şi în cimitir. Mirosea a flori, a iarbă proaspăt cosită şi
pe bănci, pe alei, numai tineri, atâţia băieţi şi fete, de
parcă lângă ei n-ar fi dormit morţii, jos, în pământ,
sau lespezi de piatră. şi le imaginează, ţepene, încifrate,
repetând metodic, detaşat, în deplină linişte. Acasă mama
lor pregătea supă cu tăiţei subţiri, precum foiţa de
ţigară, frigea pui şi cocea ştrudel cu mere şi ţimet.

,,Ana-Maria, la ce te gândeşti? o întrebă Lavinia, şi
ea tresări, fâstâcită. Mai serveşte un sandvici cu salam de
Sibiu, cu icre, şi adă păhărelul să-ţi torn vişinată".
,,Mulţumesc, nu vă deranjaţi pentru mine", îngăimă.

Lavinia cânta încă la pian, până nu de mult, vechi
romanţe, poate că tânjea, totuşi, după o iubire pierdută,
sau, cine ştie, după vreun chip numai de ea cunoscut, prezent undeva
într-un ungher tăinuit al sufletului. Se vorbea că în tinereţe
o curtase un coleg de-al ei, unul brunet, cu păr cârlionţat, o
vecină de-a lor i l-a arătat pe stradă, dar, după cum se vede,
idila n-a avut un final fericit. Lavinia avea un chip sever, o voce aspră,
pătrunzătoare. Era milităroasă şi repezită, fusese
profesoară la un liceu de maici, elevele învăţau pe rupte ca
să capete o notă de trecere, cel mult una medie, şi-o prietenă
îi spusese Anei-Maria că ,,dacă mai ştie carte la materia asta
nesuferită, o datorez mătuşii tale. O poreclisem scândurica,
pe-atunci o blestemam cu toţii, dar a făcut fără doar şi poate
treabă ca lumea şi disciplina pe care ne-a impus-o ne-a prins de minune".

Ridicându-şi ochii din farfurie, o contemplă pe fosta
profesoară: ţinea ferm cuţitul în mână, tăind cu
dexteritate şi precizie felii egale din friptura aburindă şi nu-i
venea a crede că făptura ei stafidită, cu sprâncene
încruntate şi puzderia de riduri mărunte de pe obraz e totuna
cu faţa surâzătoare, luminoasă, în rochie lungă de voal,
din fotografia înrămată de deasupra \hboxŞpianului.ş

Letiţia, sora cea mai mică, se îndeletnicea cu aranjarea
pe tăvi a paharelor de vin şi apă. Avusese o slujbă departe de
casă; pleca în zori, cu vreo două ceasuri înainte de
începerea programului, mergea pe jos, să facă mişcare şi
să respire aerul curat al dimineţii, şi Lavinia o conducea de fiecare
dată până la primul colţ predându-i sacoşa în care-i
pusese pachetul cu gustări. Mezina se-ntorcea acasă de-abia seara,
era foarte conştiincioasă, lucra încet şi meticulos, uitând
uneori şi să mănânce. şi-n astfel de cazuri sora ei se
amăra din cale-afară şi-o dojenea, zicându-i că în
curând se va îmbolnăvi şi va cădea la pat.

Azi, amândouă se fac foc şi pară când aud pomenindu-se
de dragoste, schimbă între ele priviri complice, dezaprobatoare,

las', că ştim noi, par a spune, suntem lămurite, nu încercaţi să ne aruncaţi nisip în ochi: toţi tinerii sunt nişte stricaţi, nişte vampiri care sug fără milă sângele părinţilor; vai de ei, n-o să fie nimic de capul lor!

Ana-Maria auzise de-o ceartă în familie, o ceartă de pe vremuri, când o verişoară de-a lor, zvăpăiată şi liberă-n purtări, a locuit un răstimp în gazdă la ei şi-au prins-o că primeşte scrisori de la băieţi, în care îşi fixau rendez-vous-uri. Atâta le-a trebuit! Au etichetat-o în fel şi chip şi-au dat-o afară din casă: ,,că ele nu proteguiesc curtezane ce se-nhăitează cu toţi vagabonzii de pe uliţă". Deşi s-au scurs ani buni de la acel episod, n-au mai vrut s-audă de numele ei. Devenise un subiect tabu. Cu vârsta, se făcuseră din ce în ce mai habotnice, mai inflexibile, cu idei preconcepute, deseori aberante. Nu le poţi scoate dintr-ale lor. Acum sunt mereu în căutare de femei nevoiaşe, cărora le duc de-ale gurii, medicamente, aşternuturi de schimb şi haine groase. Când le sună ceasul, se-ngrijesc şi de înmormântarea lor, după datină, şi suportă cea mai mare parte din cheltuieli.

Acasă, aleargă cât e ziulica de lungă şi, după ce isprăvesc de gătit şi dereticat, înşfacă săpăliga, chiscantul şi grebla şi merg la cimitir să vadă de mama Ersilia, de tata Coriolan şi de ceilalţi morţi din familie.

Ceasul cu pendulă numără sferturi după sferturi, jumătăţi după jumătăţi, bătrânele scormonesc în trecut ca într-un jăratic aproape cenuşă şi povestirile lor, venite de la mari depărtări, se izbesc de valuri, plutesc în derivă, sosesc trunchiate, chiar sfărâmate.
S-au întâmplat odată, cândva, ori, poate, nu s-au întâmplat niciodată. Cineva reînvie imaginea acelei adolescente, care, fericită că a luat examenul de bacalaureat, dansă frenetic până după miezul nopţii la petrecerea organizată de părinţi în cinstea ei, pentru ca la scurt timp după plecarea invitaţilor, s-o găsească moartă, în sala imensă, lângă resturile festinului, printre servicii de masă, pahare şi tacâmuri.

Lavinia îşi aminti de o colegă de la liceul de maici, profesoară de franceză, care avea un fiu, un tânăr zvelt şi sportiv, unica sa bucurie: într-o vară plecă la mare, într-un sat de pescari, cu nişte colegi. ,,Peste două săptămâni mă întorc, i-a spus în gară la despărţire.
Te rog să mă aştepţi. Să nu uiţi, mamă, pe dumneata doresc să te văd mai întâi la sosire". În ziua şi la ora stabilită ea s-a dus la gară, dar băiatul n-a venit şi n-avea să mai vină vreodată; valurile l-au dus cu ele, departe, în larg.

În teiul de lângă geam un cintezoi sloboade nepăsător tril după tril şi calmul se-nstăpâni din nou în sufrageria

spaţioasă, peste cei adunaţi pe cele douăsprezece scaune din jurul mesei ovale.

Lângă scaunul Ersiliei ar fi fost acela al feciorului ei cel mare, unicul băiat din familie, dar s-a prăpădit şi el că mai putea trăi, nu era vârstnic; să-şi vadă copiii cu studiile terminate şi pe la casele lor, aşa după cum s-ar fi cuvenit, pe el, însă, l-au privit totdeauna de sus, poate fiindcă era modest şi cam molcom din fire: Titus, n-ai pic de ambiţie şi de mândrie, îi spuneau în consiliul de familie, altfel te vedeam azi cu...

Aveau ele şi un motiv, niciodată mărturisit direct; încheiase o căsnicie trecând peste împotrivirea familiei, cu o văduvă tânără, cu un copil numit Ana-Maria; pe urmă au apărut toţi ceilalţi: casă împovărată, post instabil, de funcţionar trambalat de la un capăt la altul al ţării, timpuri vitrege, incerte, de război, mobilierul s-a descompletat şi stricat, argintăria s-a furat, multe cărţi s-au rupt şi s-au pierdut. De-abia într-un târziu a reuşit Titus să se tragă la ai săi, la casa părintească. Aici erau camere multe şi surorile se temeau să nu le rechiziţioneze. Oricum, e mai sigur cu neamurile decât cu străinii; dar îndură destule umilinţe şi când muri era o zi ploioasă de primăvară, şanţurile se umplură de apă, drumurile se desfundară, curţile şiroiau, iar copacii, posomorâţi şi cu crengile pleoştite, păreau nişte oameni îmbătrâniţi înainte de vreme. S-a dus rapid, n-a bolit decât vreo cinci zile şi credea că pleacă în vacanţă, la nuntă, era nerăbdător.
Îşi încheia cu degete înfrigurate nasturii de la cămaşă, îşi potrivea butonii şi-i întreba zorit: mergem la Gărâna? Prin Reşiţa sau prin Caransebeş? Haideţi, grăbiţi-vă, să ajungem până nu se-nserează.

,,Dumnezeu s-o odihnească pe Ersilia", zise o bătrână maiestuoasă, cu părul argintiu, fixat într-un coc, încă verde la cei peste şaptezeci de ani ai săi, o vară mai mică de-a defunctei, al cărei soţ s-a sinucis cu vreo patruzeci de ani în urmă şi ea se plângea că nu-i va supravieţui nici măcar un an -- se va stinge de durere -- fiindcă iubire ca a lor nu s-a pomenit. ,,A fost femeie bună mama voastră şi v-a iubit mult, fetelor" -- mai spuse, pe un ton grav şi cumpătat; surorile oftară, deveniră parcă şi mai mici şi-şi duseră batista la ochi.

Perdelele de tul tremură discret şi câte-o frunză galbenă, sau câte-o petală adusă de vânt rătăceşte pe pervazul ferestrei ogivale.

Mi se pare că te cam eschivezi de la mâncare, Ana-Maria, i se adresă, cu un glas în care desluşi o nuanţă de imputare Lia, cea mai mare dintre ele, şi-i puse iute -- nici n-avu când să-şi ferească farfuria -- două sarmale în foi de viţă, stropite din belşug cu smântână.

Era singura căsătorită cu un arhitect, şi el de

faţă la parastas. Prin ce miracol, nu se ştie. Se povestea că au avut nevoie de mult curaj să anunţe acasă intenţia lor.

Barbu nici nu îndrăznea să se-apropie de fortăreaţă când o curta pe Lia, despărţindu-se de ea cu două colţuri înainte. Om trupeş, de la ţară, fusese cel mai mic dintre fraţi; deşi învăţa bine, n-o ducea pe roze; în vacanţe vindea la piaţă ardei, castraveţi şi altele de prin grădină. Purta încălţări scâlciate şi haine ponosite de-ale fraţilor mai mari. Se jurase să urmeze o facultate, să spele tot răul din copilărie.

S-a ţinut de cuvânt, muncea şi era preţuit. Un domn prezentabil, cu obrazul neted şi ochii de-o culoare nedefinită, schimbătoare. N-avea copii şi de curând s-a întors în casa încăpătoare şi solidă a Ersiliei. Îl întâlneai pretutindeni, în magazine şi pieţe, de unde cumpăra miei şi curcani, cocoşi cu creastă impunătoare; când te vedea, nu scăpai cu una cu două, era doldora de istorii şi de anecdote; an de an vizita capitala împreună cu Lia, unde avea rudenii, mergeau apoi la mare, să vadă ce şi cât s-a mai construit, cum arată noile hoteluri şi restaurante şi la întoarcere, ţine-te poveşti. Odată zicea că au asistat la o furtună grozavă ,,de credeai că se despică cerul nu alta, tuna şi fulgera fără contenire şi să-i fi văzut pe ăi de la corturi cum alergau care încotro, pasămite le luase vântul casele şi ei fugeau să le salveze, să le-aducă înapoi, pe urmă descria cu lux de amănunte câte grade avea apa mării la diferite ore ale dimineţii şi serii, cum se mai îmbracă străinii, ce meniuri sunt la restaurante şi cât costă o pensiune completă. Era reconfortant şi tonic să-l asculţi pentru că era o adevărată enciclopedie ambulantă.

Parcă şi-a mai pierdut din veselie, gândi Ana-Maria; să fie de vină vârsta, ori sărăcia preocupărilor? Barbu se scuză, îndreptându-se spre uşa ce duce în hol şi, când o deschise, Ana-Maria zări iarăşi lămâii cu frunze lucioase de un verde închis, cu fructe alungite, gălbui şi inhală acea mireasmă suavă, inefabilă. Surorile cultivă lămâi de când lumea. Sunt decorativi şi poetici, reflectă ea.

Vecina de vizavi vru să ştie ceva în legătură cu o carte pe care n-o găseşte în librării; era nepoata septuagenarei cu păr argintiu şi fiica Lucreţiei, o persoană cu aere de contesă, cu aptitudini artistice, care, însă, nu-şi împlinise vocaţia, şi-a unui bărbat ce urma medicina când s-au căsătorit, fiu de general, dar s-a retras fără vreun motiv aparent şi nu s-a mai apucat de nimic serios, dezamăgindu-i crunt pe ai lui şi-n primul rând pe nevastă-sa, care nu înceta să-i reproşeze lipsa lui de voinţă şi de demnitate. El se angajă la un atelier de pictat firme şi azi, ca de obicei, absenta.

Linguriţele clincheţesc, ceasornicul marchează trecerea vremii, surorile sunt neobosite.

,,Fie-i ţărâna uşoară, spuse careva şi închinară în memoria Ersiliei, s-a dus şi n-o mai vedem până la Judecata de Apoi". O doamnă rotofeie, îngrijit îmbrăcată, cu fustă cloş, neagră şi bluză de dantelă mov, discută pe un ton degajat, cu o satisfacţie încă neexplicată, în timp ce taie pedant tortul de ciocolată, garnisit cu frişcă. Dânsa are o galerie de modă, pe care o mută întruna dintr-o parte într-alta a oraşului, cu un vad, speră, şi mai bun. Tăbliţe şi afişe, pe stâlpii şi clădirile din vecinătatea adresei tocmai părăsite, anunţă prompt schimbarea, pentru a veni în întâmpinarea clientelei: ,,Galeria de modă s-a mutat lângă Biserica ortodoxă", ,,Galeria de modă s-a mutat lângă măcelăria din Stelelor", ,,Galeria de modă s-a mutat lângă circ".

Cu faţa radioasă, continuă să relateze despre cele mai recente faze ale reparaţiilor şi modernizărilor de la noul sediu al atelierului, pe care-l preconiza a fi ultimul. O ajută un domn, fost contabil la viaţa lui, dar incredibil de priceput în-tr-ale tehnicii: ,,mi-a pus la uşă un dispozitiv care o închide şi-o deschide fără nici cel mai mic zgomot, mi-a îmbrăcat baia în faianţă albastră, iar la masca de sub chiuvetă a meşterit o uşiţă cu mâner, foarte şic. La ferestrele de pe latura sudică mi-a instalat jaluzele de aluminiu; eh! sigur, mai are de închis terasa, de schimbat clanţele la două uşi, de chituit faianţa pe margine. Sunt tare mulţumită de prestaţia lui: păcat numai că e cam gras şi cam vânăt în obraji şi răsuflă greu când se-apleacă după câte un şurub ce-i scapă din palmă şi mi-i să nu păţească vreun necaz până ce gată lucrul la mine. Zice că acasă la ei nu-i masă fără friptură şi vin, că doar astfel înţelege el să trăiască şi asta exclusiv din pensie şi din munca onestă a braţelor lui. I-am spus, dar aşa mai cu fereală, că mai ales de la nişte ani în sus o mâncare prea copioasă devine un pericol. El, însă-i fericit că şi-o poate permite, n-ai ce-i face". Apoi, doamna Sofi scutură capul, dusă pe gânduri: ,,păcat, mare păcat că nu pot locui şi copiii mei în apartamentul ăsta magnific, ştiţi că-s duşi departe, tocmai în Suedia. Când erau încă acasă, şi ieşeau la plimbare sufereau la vederea cerşetorilor şi-a mulţimii gropilor din pavaj. ,,Mami, îmi spuneau, musai să plecăm". Fiică-mea, deşi ingineră la bază, a pornit acolo de la zero: a învăţat asistenţa medicală a unor bolnavi cronici, răspundea la început de schimbatul şi primenitul lenjeriei, dar acum, slavă Domnului, a absolvit o şcoală de patru ani, aproape ca o facultate, este elegantă şi se poartă cu fuste mini. Are un soţ cumsecade, se înţelege cu fraţii, numai că-i doare spatele pe amândoi, că acolo-i un frig, şi-un curent... Nu vă mai zic că s-a vopsit blondă, platinată, să nu fie luată drept ţigancă, fiind ea cam oacheşă de la natură,

după cum e faţa noastră, şi se fereşte ca de dracu' să spună de unde a venit. În loc de România zice ,,din Banat", că pentru ăia Banatul e ceva nebulos, care se bucură, însă, de un anumit prestigiu. Noroc că pe ginere-meu îl cheamă Droşek, are un păr cânepiu şi suedezii îl iau drept neamţ ori ungur."

Sofi a copilărit pe strada lor şi, mai tânără fiind, le simpatiza pe surori; şi azi, când primeşte pachet de la copii, în deosebi borcane cu cremă de alune sau de ciocolată, urcă până la ele cu două-trei linguri învelite artistic în staniol, cu un pumn de arahide, de stafide şi migdale, ori, cu o bucată-două de chec spongios, plăcut mirositor, ,,gustos cum nu-s cofeturile de la noi".

Ana-Maria ascultă în tăcere, privind cu mâhnire de jur-împrejur, cunoaşte casa, camerele îngheţate, mama i se plânge că uneori arde chiar şi-n mai un coş plin cu lemne şi nici atunci nu-i prea cald, ea-i apăru dintotdeauna ca o cazemată unde anevoie pătrunde cineva sau ceva din afară; nici un copil care să râdă, ori să plângă. Se prea poate să fi fost subiectivă, ea era doar o intrusă, fiica nedorită a văduvei. Întâlnea mereu porţi închise şi ferecate, căutături suspicioase, gesturi de-o ostentaţie jignitoare şi i se spusese că mătuşile, cu lumânări aprinse în mâini, inspectează seară de seară dulapuri şi paturi, ungherele întunecoase, înfricoşate la ideea obsesivă că lumea geme de răufăcători şi că cel puţin unul dintre aceştia, un infam, fără frică de Atotputernicul, s-a strecurat înăuntru, cu intenţia să le prade, ori chiar să le ucidă. Sigur că, fiind atât de conservatoare şi de absurde, trec drept excentrice şi cam ţâcnite, la renumele ăsta contribuind neîndoios şi condiţia lor de domnişoare bătrâne. Au nişte tabieturi la care nu renunţă nici în ruptul capului: au cumpărat ani în şir lapte de vacă de la acelaşi sătean, ai cărui părinţi au fost cândva cunoscuţi de-ai Ersiliei, un bătrân uscăţiv şi cu dichis, care sosea la ore fixe cu un măgăruş, pe spinarea căruia se bălăngăneau desagii cu cănţile pline cu lapte şi suna într-un anume fel, pentru a nu le trezi bănuiala. Când acesta muri, îl înlocui fiică-sa, Floare, care se-nfăţişa îmbrăcată ca de oraş şi respectă acelaşi consemn, dar fără măgarul încărcat cu desagi ai tatălui său. şi pe urmă ea se-mbolnăvi şi vândură vaca, sau cam aşa ceva, şi surorile încetară să se mai atingă de lapte. De-atunci, să tot fie vreo douăzeci de ani, ele beau numai ceai de tei, de muşeţel, de mentă şi de alte plante. Îl fierb dimineaţa pentru întreaga zi, consumându-l în loc de apă, că-i mai sănătos, şi-i adaugă felii de lămâie din proprii arbuşti. Prăjesc şi un maldăr de pâine, că-i mai uşoară pentru stomac. Dacă sunt în criză de timp, iau franzele şi le flambează coaja, pentru a

se feri de viruşi şi de microbi.
Când soţul Liei reveni în cameră, prin deschizătura
îngustă a uşii pătrunse un motan dolofan cu blană roşie,
lucitoare: patriarhul acelui cortegiu impresionant de feline suspicioase
şi leneşe, ce-şi fac veacul în curte şi când te-apropii
de gard miaună cu obstinaţie. Le merge bine, sunt hrănite cu
delicatese procurate special pentru ele; pisicul prosper care a intrat
adineauri s-a întâmplat să nu fie în apele lui o zi-două,
n-avea apetit şi mieuna jalnic, surorile se alarmaseră, iar domnul
arhitect, unicul bărbat, îl luă şi porni grabnic la spital,
să-l consulte veterinarii. Procurară leacurile şi alifiile
prescrise, tratându-l cu devoţiune, până ce motanul
se-nzdrăveni şi mieună la fel de tare ca-nainte. Doar la gât,
uite, ia rămas pata aceea, ca un guler alb. Sărăcuţul de Barbu,
le poartă de grijă ca un părinte, vezi dacă n-au copii, îl
căinează vecinii şi rubedeniile. Foarte activ pentru vârsta lui,
pare a fi un longeviv; se trezeşte în zori şi pleacă la
piaţă, cară greutăţi mari, acasă curăţă pantofii,
bate covoare, repară gardul, vopseşte, ajută la menaj, ba şi la
spălat, unde surorile cheamă lunar aceeaşi femeie de pe vremea
mamei Ersilia, bătrână şi ea acum şi pe deasupra surdă, pe
care încep s-o lase puterile. La parastas s-ar fi cuvenit să fie de
faţă şi nepotul cel mare, preferatul bunicii, îşi spuse
Ana-Maria, dar el s-a însurat ca odinioară tatăl său, în
pofida opoziţiei lor, fusese mare panică în familie şi
apelară la ea să-i ajute, să intervină: se duse în
orăşelul de munte, cu punţi înaintea fiecărei case, cu
poteci înguste care urcau la pădure şi un râu vijelios ce
curgea prin mijloc; dar nu gustă frumuseţea priveliştii,
străduindu-se din răsputeri să-l convingă pe fratele ei vitreg
să renunţe la acel mariaj nepotrivit. Argumentată, pledă,
îl rugă, şi-n cele din urmă chiar plânse, deşi intuise
încă de la sosire că nu sunt sorţi de izbândă. El
hotărâse deja. Nu-i făcu nici o promisiune, o privi detaşat
şi senin, cu ochii lui de culoarea alunei coapte.
Se-ntoarse acasă ostenită şi amărâtă. şi bineînţeles
că el se căsători cu acea fată de oameni simpli, ea
însăşi semidoctă, cu studii rudimentare; familia bodogăni ce
bodogăni, apoi se resemnă şi-l iertă, acceptându-l cu
nevastă-sa şi cu toţi ai săi.

Într-o zi sună telefonul, cineva o căuta la serviciu şi, când
luă receptorul, o sperie vocea nervoasă şi crispată de la
celălalt capăt al firului; cu greu recunoscu glasul mezinei:
Ana-Maria, te rugăm să vorbeşti cu nepotul nostru Aurelian pe care
l-am crescut, l-am ţinut la şcoli şi l-am sprijinit, a plecat de la
noi furios, ameninţându-ne că ne acţionează în
justiţie, că se duce direct la tribunal, auzi, ce insultă, noi, noi
pe banca acuzaţilor, ofensă mai gravă nici că e posibil,

numai când ne gândim ne vine rău.

N-a înţeles mare lucru din convorbire, dar avea să afle că scandalul a pornit de la un porc. Nepotul le-a rugat să-i permită să-l sacrifice în curtea lor, se găsea în impas, n-avea o soluţie mai potrivită, îl plătise, aranjase cu măcelarul, copiii aşteptau nerăbdători şoricul pârlit; oricum, pentru ei, orăşeni, acesta constituia un eveniment la care râvneau de mult. ,,N-o să vă deranjez, mă duc în bucătăria de jos şi-aşa pustie -- tranşez repede, spăl, curăţ, nu las nici un strop de murdărie, daţi-mi voie, o să vă fim recunoscători".

Când auziră despre ce-i vorba, mătuşile se-nfuriară, începură să ţipe, că până ele trăiesc aşa ceva nu se va întâmpla în casa lor şi la toate rugăminţile lui rămaseră impenetrabile ca sfincşii. Iar el, care le respecta şi nu le ceruse nicicând favoruri speciale, se enervă şi nici nu ştiu ce le mai zise, plecă tulburat şi furios, trântind puternic poarta.

Gustară din pancovele calde, din cornuleţele cu nucă şi mac, din
colivă; băură sucuri şi vin, cafea, apă minerală şi sifon. Fu evocată figura dispărutei şi-a răposatului ei soţ şi, când Barbu, arhitectul, ieşi din nou, o adiere fină, o undă de parfum învioră sufrageria.

Bănuia unde se tot duce el, văzuse odată cum o găină pestriţă îi ciugulea din palmă sărindu-i voioasă pe umăr. Când ştia că se-apropie momentul, o aşeza în coşul cu fân din spălătorie şi aştepta. În acele clipe nimeni n-avea voie să urce sau să coboare treptele, să se mişte prin curte, nici măcar să ude florile. După ce ritualul lua sfârşit, revenea radios şi sprinten, în mână cu un ou, cald încă.

Continuară să mănânce, să discute; umbra Ersiliei stăruie alături ca o melancolie calmă, ori, mai bine zis, ca un element de fundal, orologiul măsoară trecerea vremii, fără ca cineva să-i observe prezenţa, pentru că el nu e decât o piesă oarecare de recuzită. Se vorbeşte cu glas scăzut, e drept, se deapănă amintiri, se iscă afectuoase controverse şi, admirând încă o dată ceasul masiv, cu pensula lui cât un gong, Ana-Maria e din ce în ce mai convinsă că în casa de cărămidă roşie rolul său e nul: aici timpul stă pe loc, încremenit, iar viaţa se derulează invariabil, ca acum douăzeci, treizeci, patruzeci de ani; în odaia de pe colţ, fostă a Ersiliei, cea mai luminoasă dintre toate, mobilierul e neschimbat. Acolo nu locuieşte şi nu doarme nimeni; e ca un muzeu cu relicve sacre. Doar mezina, Letiţia, pensionară şi ea, se furişează când şi când înăuntru şi ascunde în scrinul maroniu caiete întregi, aşternute cu slovă rotundă, caligrafică: poeme sau nuvele, ori, poate, chiar romanul vieţii lor. Se aeriseşte

şi se deretică zilnic, dar nimic nu se clinteşte. şi totuşi, o pulbere insidioasă, dar tenace, asaltează vitrine şi scoarţe, covoare şi tablouri.

Soarele alunecă spre asfinţit, lumina lui se subţiază, păleşte. Surorile, cu feţe descărnate, inexpresive ca ale unor idoli orbi, cu siluete împuţinate, îi întind pe rând mâna, cu degete aspre, negricioase. Un iz stătut, de mucegai, răzbate de prin unghere. Înainte de-a coborî, Ana-Maria se opreşte înduioşată lângă lămâiul cu fructele pârguite ce continuă să vegheze netulburat, globuri strălucitoare şi vii, în holul rece şi înnegurat.